

משוריין, נושם אוויר ומחובר ליבשה לצורך רבייה - החיים המאתגרים של צב הים מאת: אלון רטשילד - מנהל תחום המגוון הביולוגי

לא יאפשרו לצבות הים לעלות. מכאן החשיבות העצומה של שמירת חופי הים שלנו פתוחים וחשוכים. צבת הים חופרת גומה בחול, ומטיילה עשרות ביצים, מכסה אותן בחול, וחוזרת לים. כעבור חודשיים בערך יבקעו הביצים, בדרך כלל בשעות הערב או הלילה, והאבקועים (צבים צעירים) יעשו את דרכם המסוכנת אל המים. בדרך אורבים להם טורפים כמו שועלים, עורבים, סרטני חולות וכמוכן בני אדם בפעילות נפש.

צבי הים הצעירים "מתוכנתים" לכוון דרכם אל עבר האזור הבהיר ביותר באופק - השטח הפתוח אור הירח והכוכבים על מי הים. לא אחת, באזורים בהם קיימת תאורה במרחב החופי (טיילת, תאורת כביש, תאורת מבנים), טועים האבקועים ופונים לכיוון ההפך - מזרחה אל היבשה, וכך מוצאים את מותם.

גם אם יגיעו בבטחה אל הים, אורבות להם שם סכנות רבות: לצבים הצעירים אורבת סכנת טריפה. לכל הצבים סיכון גבוה לפגיעה מכלי שיט (מכיוון שהם חייבים לעלות לפני המים כדי לנשום).

למרות שצבי הים מוכרזים כבר כעת כערך טבע מוגן, ועל כן אסורים לדיג, אחת הסכנות הגדולות ביותר המאיימות עליהם היא פגיעה לא מכוונת מציד דג: כ- 3000 צבי ים בשנה נלכדים ברשתות וקרסי דיג*.

אם הייתם חיים בים, הייתם בוחרים להתעטף בשיריין כבד, לנשום אוויר ולהטיל ביצים המחייבות עלייה אל החוף? כנראה שלא, אך כך בדיוק חיים צבי הים, חיות מופלאות עם חיים מאתגרים - במיוחד בעת המזדווגות בגלל השפעות האדם.

צבי הים הם זוחלים. כידוע, הזוחלים התפתחו במהלך האבולוציה מזהו - חיים, שבעצמם התפתחו מזהו. צבי הים "זחור" במהלך האבולוציה אל הים, אך נותר עם מספר תכונות בסיסיות שאינן פשוטות לחיה ימית - נשימת אוויר המחייבת אותם לעלות כל כמה דקות לפני המים, שיריין העוטף אותם ומוסיף להם משקל, וכמוכן - ביצים שחייבות מוגע עם האוויר.

צבי הים מבליט את כל חייהם בים הפתוח. הזכרים יישארו לעד במים, ורק הנקבות, עם הגיען לבגרות מינית (בגיל של למעלה מעשר שנים), יזיחו להטיל בקרבת האתר בו בקעו בעצמן.

בעונת הרבייה, החלה באזורנו באביב, צבי הים מתקרבים אל המים הרדודים, מזדווגים, ולאחר מכן הנקבות עלות על החוף להטיל, תמיד בלילה.

זהו אירוע רגיש ביותר מבחינת צבות הים, ולכן חופים חוליים שיש בהם בינו, רעש, תאורה, ופעילות נפשית אינטנסיבית -

צבי ים גם נפגעים כתוצאה מפעילויות חיפוש אחרי גז ונפט. פעילויות אלה מפעילות סוגאר בעוצמה גבוהה, המשדר גלי קול לעבר קרקע הים. צבים רבים נפגעים פגיעות הדף כתוצאה מפגיעת הסוגאר בעיה חזמה מתרחשת סמוך לגבול עזה, שם מופעלות פצצות עומק ע"י צה"ל כדי למנוע חדירות מהים, וגם הן עלולות לגרום לפגיעות הדף בצבי הים. לכלוך ימי מסכן גם את צבי הים: חלק מצבי הים ניזון בין השאר גם ממחזות, ולכן לעיתים בולעים בטעות שקיות פלסטיק. מכאן, שרק צב אחד לאלף אבקועים - ואף פחות מכך - יגיע לבגרות מינית. בים התיכון הישראלי שני מינים עיקריים של צבי ים: צב הים החום, וצב הים הירוק. רשות הטבע והגנים מפעילה את המרכז להצלת צבי ים, העוסק בשיקום צבים שנפגעו, ומגן על קיני הצבים בחוף הים באמצעות העתקת הקינים לחוות הדגרה מוגנות.

מה ניתן לעשות כדי לשמור על צבי הים?

1. דווחו!
ראיתם צב ים פצוע? דווחו באפליקציית Sea Watch
 אפליקציה שמאפשרת לכם לעשות מהפיקה בשימור הטבע הימי. ראיתם צב ים או זולפין פצוע? הדיווח משוגר אלינו עם מיקום מדויק היישר מה-GPS שלכם, עם פרטי קשר ותמונות מתאימות, ומאיתנו נשלח ישירות למרכז ההצלה של רשות הטבע והגנים.

רצתם על חוף הים וראיתם דיג פורש רשת לא חוקית בתוך שמורת טבע "ראש הנקרה"? הדיווח יגיע דרך המוקד שלנו ישר אל מנהל השמורה.

ראיתם מין מוזר של סרטן שלא ראיתם בעבר? כנסו ללשונית "מינים פולשים", אנחנו בשיתוף חוקרי אוניברסיטת ת"א נדע מהז באותו רגע.

אז הצטרפו לאלפי המדווחים שלנו, חפשו את sea watch בחנות האפליקציות, תורידו, והצילו את הים התיכון.

2. השלמת הפרורמה בדיג:
 תקנות הדיג החדשות שקודמו בעקבות מאבקה של החברה להגנת הטבע צפויות להפחית את תמותת צבי הים, בזכות הרחקת ספינות המכמורת מהמים הרדודים, השבתת המכמורות בצפון הים התיכון, והשבתת הדיג בעונת האביב שהיא גם עונת הרבייה של צבי הים. אולם, מדרשת עדיין פעילות להשלמת הפרורמה ולהגנה על צבי הים:

- השבתת צי המכמורת כולו - באמצעות פיצוי הולם - והוצאתו מהמים.
- החלפת הקרסים במערך דייג החכות לקרסים "עגולים" שלא חודרים לקיבת הצב.

3. מתאימים את הפעילות הביטחונית ופעילות חיפוש הגז והנפט לסטנדרטים מתאימים - להפחתת הפגיעה בצבי הים.

4. חופים ידידותיים לצבים:
 הקפדה על חזית חשוכה כלפי החופים החוליים, ותאורה נכונה ומדויקת שלא גורמת לזיהום אור. שמירה על פעילות פנאי ידידותית לצבים בחופי הים - ללא נסיעה על החוף, וריכוז פעילויות מרעישות ומאירות לחופים קולטי קהל, לעומת חופים שיוגדרו חופים ללא תאורה ורעש.

5. מקפידים על ניקיון הים - לוקחים הביתה את כל מה שהבאנו לחוף, ועוד קצת...

עם בוא האביב, נצל את השמש, הים והטמפרטורות המעימות בסופשבוע חוויית ומיוחד בבי"ס שדה אכיז: נסייר "שגנרקל" ונחקור את סביבת הים התיכון תוך הכרות עם נושאי שמירת טבע בסביבה הימית. לקראת עונת הרבייה בים נלמד מהו דייג בר-קיימא, נכיר את חוקי הדיג בים התיכון ונבין כיצד מינות שמורות טבע ימיות על אוכלוסיות הדגים ועל עתיד של הים.

בהדרכת: שרה אוהיון - אקולוגית ימית, אגף שימור סביבה וטבע, החברה להגנת הטבע • מדריכי מרכז לימודי שדה גליל מערבי של החברה להגנת הטבע • מדריכי ההתאחדות הישראלית לצלילה.

פרטים מלאים בעמוד 18